

До спеціалізованої вченої ради Д 26.007.03
у Національній академії внутрішніх справ
ДП-680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора Колба Олександра Григоровича на дисертацію Бондарєвої Катерини Володимирівни “Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань: кримінально-правова та кримінально-виконавча характеристика”, подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук по спеціальності 12.00.08 — кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право

Дисертація К.В.Бондарєвої є рукописом, який складається з переліку умовних скорочень (сторінки 2-3 дисертації), анотації (сторінки 6-19), вступу (сторінки 20-37), трьох розділів, що включають вісім підрозділів (сторінки 28-206), висновків (сторінки 207-212), списку використаних джерел (всього 230 найменувань (сторінки 213-234) та додатків (всього 30 найменувань) (сторінки 235-289). При цьому повний обсяг дисертації сягає 289 сторінок, основний текст складає 193 сторінки, список використаних джерел — 22 сторінки, додатки — 55 сторінок.

У **вступі** (сторінки 20-27) дисертант професійно виважено та аргументовано довела у своїй роботі актуальність обраної теми дослідження (сторінки 20-21), а також її зв'язок з науковими програмами, темами, планами (сторінки 21-22), сформулювала мету і завдання даної наукової розробки (сторінка 22) та визначила її об'єкт, предмет і методи дослідження (сторінки 23-24), навела відомості про емпіричну базу дослідження (сторінка 24) та наукову новизну одержаних результатів (сторінки 24-26), а також обгрунтувала практичне значення одержаних результатів (сторінка 26), повідомила дані про апробацію результатів дисертації (сторінки 26-27), публікації та структуру цієї наукової роботи (сторінка 27), тобто у повній мірі автор дисертації дотрималась тих формальних вимог, що

ВРСДЗ НАВС	
Вх. №	4446
" 25 "	10 20 18 р.
кількість аркушів:	
осн. док.	10 додаток -

пред'являються Міністерством внутрішніх справ (далі — МВС) України до зазначеного структурного елементу будь-якої дисертації.

Виходячи з результатів аналізу змісту дисертації, можна констатувати, що **актуальність** обраної К.В. Бондаревою теми дослідження є очевидною. Для її предметної аргументації здобувач вдало використала як статистичний метод пізнання злісної непокори адміністрації установи виконання покарань (УВП), так і формально-логічний метод, які дозволили їй чітко окреслити зміст досліджуваної проблематики, а також визначити її об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження.

Не викликає у зв'язку з цим і зв'язок цієї роботи з науковими програмами, планами та темами.

Чітко визначені здобувачем і завдання даного дослідження, а також його об'єкт і предмет.

У цілому достатніми для вивчення й оцінки теоретичних та емпіричних матеріалів з означеної тематики дослідження варто визнати й обрані для цього методи дослідження.

Такими ж репрезентативними у цій дисертації можна рахувати й використані у її тексті зібрані автором емпіричні дані (статистичні дані по ст. 391 КК України за 2012 — 2016 р.р.; узагальнені результати вивчення 150 кримінальних проваджень, а також результати анкетування 252 осіб з числа персоналу Державної кримінально-виконавчої служби (ДКВС) України.

Звертає на себе увагу у зв'язку з цим і практичне значення одержаних результатів даного дослідження, які знайшли своє відображення в актах їх впровадження у різні сфери суспільних відносин (законодавчу, правознавчу та науково-дослідну діяльність, а також в освітній процес).

Достовірними слід визнати відомості про апробацію результатів дисертації та публікації.

У цілому відповідає таким вимогам МОН України структура та обсяг дисертації.

Оцінка обґрунтованості наукових положень дисертації, їх достовірності та новизни. Достовірність і наукова обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації К.В.Бондаревої, є беззаперечною.

Така оцінка ґрунтується на опрацьованих нею наукових і нормативно-правових джерел (сторінки 213-214 дисертації), використаних у тексті роботи статистичних даних (сторінки 20, 24; додатки А (сторінка 241), Б (сторінка 242), В (сторінки 243-245), ін.) та інших емпіричних даних (сторінки 24, 246-289), а також на виведених на цій основі здобувачем елементів наукової новизни (сторінки 24-26 дисертації) (всього 14 позицій), кожен із яких відображено у повній рубриці (вперше (7 позицій); удосконалено (4) та дістали подальший розвиток (3)) та які містять у собі низку концептуальних висновків і рекомендацій, що мають теоретичне та практичне значення. Так, вперше автором роботи науково обґрунтовано кримінально-виконавчу характеристику злісної непокори вимогам адміністрації УВП, а також наведено пропозиції щодо вдосконалення положень ст. 391 КК України та ч. 2 ст. 18 Закону України “Про Державну кримінально-виконавчу Службу України”.

Крім цього, здобувачем удосконалено зміст поняття “злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань” та підходи до розуміння такої форми злочинної поведінки, що є кримінально караною відповідно до змісту ст. 391 КК, як інша протидія адміністрації у законному здійсненні її функцій та визначено чіткий перелік дій засуджених, які її утворюють.

Дістали також подальший розвиток погляди стосовно факторів криміналізації злісної непокори вимогам адміністрації УВП, що дозволило дисертанту визначити її соціальну зумовленість та довести, що у вітчизняного законодавця були всі обґрунтовані підстави закріпити дану норму в КК України.

Повнота викладу в опублікованих працях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні положення, рекомендації та висновки даного дослідження опубліковано в 12-ти наукових працях, а саме: 5-ти фахових статтях України, 1-ї статті - у зарубіжних виданнях та 6-ти доповідях на науково-практичних конференціях і круглих столах, 3-х з яких — міжнародного характеру (сторінки 11-12, 27 дисертації). При цьому, варто зауважити, що всі зазначені вище наукові розробки К.В.Бондарєвої і по формі, і по змісту відповідають вимогам МОН України, що пред'являються до такого виду наукових робіт, та повністю відображають змістовні положення дисертації.

Вивчення змісту аналізованої дисертації та опублікованих праць здобувача показало також, що дослідження нею проведено самостійно, а апробація отриманих у ході цього результатів здійснена згідно з вимогами МОН України на 6-ти міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і круглих столах (сторінки 26-27 дисертації), що є достатнім та необхідним при підготовці такого виду наукових розробок.

Крім цього, як показали результати аналізу змісту даної дисертації, у кожному із 3-х розділів та 8-ми підрозділів є низка результатів, положень і висновків, що мають важливе теоретичне та практичне значення, а також більш розширено відображають ті елементи, що складають зміст наукової новизни зазначеного дослідження (сторінки 24-26). Зокрема, у розділі 1 дисертації “Теоретико-методологічні та правові засади дослідження злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань”, який складається з 3-х підрозділів (сторінки 28-85), до таких можна віднести наступні:

1) всебічний аналіз наукових праць, які були присвячені у тій чи іншій мірі означеній проблематиці (сторінки 29, 31-32, 43-46, а також науково обґрунтовані висновки автора з цього приводу (сторінки 30, 32-33, 34, ін.) (підрозділ 1.1. “Стан наукового дослідження та дослідження методологічних засад злісної непокори вимогам адміністрації УВП”);

2) встановлені автором дисертації правові прогалини, які створюють відповідні перешкоди у правозастосовчій практиці щодо реалізації положень ст. 391 КК та кримінально-виконавчого законодавства України, а також впливають на рівень ефективної запобіжної діяльності з цих питань (підрозділ 1.1., сторінка 34 роботи);

3) методологічні засади даного дослідження, опис яких та необхідність використання у роботі здобувач здійснила на сторінках 38-42 дисертації (підрозділ 1.1.);

4) висновок автора щодо чинників, які детермінують соціально-правову обумовленість кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації УВП (порушення принципу невідворотності покарання; негативний вплив на інших засуджених, почуття безкарності, та ін.) (підрозділ 1.2., сторінка 48 дисертації);

5) результати кримінологічного аналізу злочину, закріпленому в ст. 391 КК України (підрозділ 1.2., сторінки 49-50);

6) класифікація та опис факторів криміналізації злісної непокори вимогам адміністрації УВП (сторінки 52-62, підрозділ 1.2.);

7) результати вивчення зарубіжного досвіду з означеної тематики дослідження (сторінки 65, 67-68, ін., підрозділ 3.1.);

8) висновок здобувача про позитивні та негативні характеристики зарубіжного досвіду протидії злісній непокорі вимогам адміністрації УВП (підрозділ 3.1., сторінки 80-81).

У розділі 2 дисертації “Кримінально-правова характеристика злісної непокори вимогам адміністрації УВП”, який складається з 2-х підрозділів (сторінки 86-150), у цьому контексті звертають на себе увагу такі положення цієї роботи, як :

а) висновок автора про необхідність розглядати елементи кримінально-правової характеристики даного злочину через відповідні виведені ним ознаки (підрозділ 2.1., сторінка 87 дисертації);

б) результати аналізу праць науковців щодо об'єкта злочину, передбаченого ст. 391 КК України (підрозділ 2.1., сторінки 88-94), а також авторська позиція з цього приводу (підрозділ 2.1., сторінка 100 дисертації);

в) думка дисертанта про те, що дослідження об'єктивної сторони даного злочину має здійснюватися з урахуванням особливих ознак його складу (підрозділ 2.1.є, сторінка 103);

г) позиція здобувача, відповідно до якої поняття “протидія”, що застосоване в диспозиції ст. 391 КК, є родовим (ширшим за обсягом) щодо поняття “непокора”, яке теж відноситься до ознак цього злочину (підрозділ 2.1., сторінка 104 дисертації);

г) авторське визначення “непокори законним вимогам адміністрації УВП”, яке запропоновано на сторінці 106 дисертації (підрозділ 2.1.);

д) виведені дисертантом шість критеріїв відмежування ст 391 КК від злісного порушення встановленого порядку відбування покарання, передбаченого ст. 133 КВК України (підрозділ 2.1., сторінки 111-112);

е) типологія суб'єктів злісної непокори вимогам адміністрації УВП, яку запропонувала дисертант на сторінці 136 цієї роботи (підрозділ 2.2.);

є) висновок автора дисертації про те, що у досліджуваному злочині мета і мотив носять факультативний характер, доведення яких дає можливість більш точно та ефективно реалізувати на практиці принцип індивідуалізації відповідальності та покарання винної особи (підрозділ 2.2., сторінка 145).

У розділі 3 дисертації “Кримінально-виконавча характеристика злісної непокори вимогам адміністрації УВП”, який складається з трьох підрозділів (сторінки 151-206), до найбільш вдало та аргументовано сформульованих положень можна віднести наступні:

1) виведені здобувачем особливості та складові елементи кримінально-виконавчої характеристики даного виду злочинів, що вчиняються в УВП (підрозділ 3.1., сторінки 157-158);

2) авторське визначення поняття “кримінально-виконавчої характеристики злісної непокори вимогам адміністрації УВП”, сформульоване дисертантом на сторінці 158 цієї наукової розробки (підрозділ 3.1.);

3) уміло використані у тексті роботи здобуті в ході дослідження емпіричні дані (судової практики, статистики, результатів анонімного опитування, та ін.) (підрозділ 3.2., сторінки 160-161, 166-169, ін.);

4) висновки дисертанта щодо змісту морально-психологічної характеристики засуджених по ст. 391 КК України (підрозділ 3.2., сторінки 173-174);

5) висновки здобувача щодо змісту соціально-демографічних і кримінально-виконавчих ознак особи засудженого за злісну непокору вимогам адміністрації УВП (підрозділ 3.2., сторінка 176);

6) виведені автором роботи основні риси особи засудженого за ст. 391 КК України (підрозділ 3.2., сторінки 179-180);

7) визначені здобувачем основні засоби впливу на осіб, які відбувають покарання за злісну непокору вимогам адміністрації УВП та їх опис у роботі (підрозділ 3.3., сторінки 180-182, 185, ін.).

Крім цього, як показало вивчення дисертації К.В.Бондаревої, у цілому такими, що витікають з її змісту та ґрунтуються на результатах дослідження, можна вважати **висновки по цій роботі** (сторінки 207-212), які і в кількісному вимірі (всього 9 пунктів), і в якісній формі повністю відповідають визначеним у цій науковій розробці питанням дослідження (сторінки 4-5 дисертації) та його завданням (сторінки 20-21).

Достатніми для узагальнення отриманих результатів та такими, що мають пряме відношення до змісту цієї роботи, можна вважати й використані у ній **літературні джерела** (всього 230 найменувань) (сторінки 213-234).

Додатки до дисертації (30 найменувань) (сторінки 235-289) у повній мірі кореспондуються з її змістом та ґрунтуються на особистих здобутих автором емпіричних, статистичних та інших даних і опрацьованих матеріалах. -

Повністю по змісту із дисертацією співпадає і **автореферат** цієї роботи, який опубліковано на 20 аркушах та по формальних ознаках відповідає МОН України, що пред'являються до такого виду наукових розробок.

Поряд з цим, у дисертації К.В.Бондаревої є ряд висновків, пропозицій і положень, які носять дискусійний характер і потребують додаткової аргументації автора у ході захисту, а саме:

1. Мета дослідження автором сформульована дещо невдало, позаяк із здійсненням комплексних і системних кримінально-правових і кримінально-виконавчих характеристик злісної непокори вимогам адміністрації УВП (а саме це запрезентувала дисертантка на сторінці 22 роботи), логічним її елементом мала б стати розробка науково обґрунтованих засобів впливу на осіб, які вчиняють зазначений злочин, що здобувач визначив як одне із завдань дослідження (сторінка 22), (підрозділ 3.3., сторінки 180-203).

2. Як у вступі дисертації (сторінки 26-27), так і в авторефераті (сторінка 6) відсутні дані про особистий внесок здобувача при проведенні даного дослідження, що важливо з огляду запобігання плагіату та визначення індивідуальної результативності, а також рівня теоретичного значення здійсненої наукової розвідки обраної для аналізу проблематики.

3. Логічним, виходячи із змісту проведеного дослідження, а також запропонованих здобувачем науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства України, було б доповнення розділу 2

дисертації підрозділом 2.3. “Кваліфікуючі ознаки злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань”.

4. Дисертація К.В.Бондарєвої мала б ще вищий рівень теоретичної та практичної значущості, якби вона дослідила таке питання, як “Кримінологічна характеристика злісної непокори вимогам адміністрації УВП”.

5. Як в авторефераті (підрозділ 1.1., сторінки 6-7), так і в дисертації (зокрема, в рубриці “наукова новизна одержаних результатів” (сторінка 24), здобувач чітко виділив три історичні періоди, критеріями яких стало законодавче регламентування кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації УВП. Проте, у підрозділі 1.1. дисертації, який безпосередньо присвячений даному питанню, такий перелік та періодизація відсутня.

6. На сторінці 52 дисертації (підрозділ 1.2.) автор вжила некоректний вираз “криміналізації покарання” замість “криміналізації злісної непокори вимогам адміністрації УВП”.

7. На сторінці 158 дисертації (підрозділ 3.1.) здобувач запропонувала власний варіант поняття “кримінально-виконавча характеристика злісної непокори вимогам адміністрації УВП” та обґрунтовано віднесла цей результат до одного з елементів наукової новизни. У той самий час аналізу системоутворюючих ознак даної правової категорії не здійснила, що дещо знижує теоретичну значимість отриманого нею результату дослідження.

Разом з тим, не дивлячись на зазначені зауваження, варто визнати, що вони носять теоретико-пізнавальний і рекомендаційний характер і суттєвого впливу на отримані в ході даного дослідження результати та в цілому високий рівень проведеного наукового пошуку не мають.

Висновок: дисертація Бондарєвої Катерини Володимирівни “Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань: кримінально-правова та кримінально-виконавча характеристика”, є завершеною кваліфікаційною роботою, яка відповідає шифру наукової спеціальності 12.00.08,

а також всім формальним вимогам МОН України, які пред'являються до такого виду наукових праць та п.п. 9, 11, 12 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (з відповідними змінами від 27 липня 2016 року № 567), а її автор заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08—кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент:
проректор Міжнародного
економіко-гуманітарного
університету імені академіка
Степана Дем'янчука,
доктор юридичних наук, професор

О.Г.Колб

“23” 10 2018 р.

